ISSN 2091-5446

ILMIY AXBOROTNOMA

НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК SCIENTIFIC JOURNAL

2020-yil, 6-son (124) GUMANITAR FANLAR SERIYASI

Filologiya, Pedagogika, Psixologiya

Samarqand viloyat matbuot boshqarmasida ro‘yxatdan o‘tish tartibi 09-25.
Jurnal 1999-yildan chop qilina boshlagan va OAK ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR **R. I. XALMURADOV, t.f.d. professor**
BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARLARI: **H.A. XUSHVAQTOV, f-m.f.n., dotsent**
A. M. NASIMOV, t.f.d., professor

TAHRIRIYAT KENGASHI:

S. S. G‘ULOMOV	- O‘zFA akademigi
A. SAGDULLAEV	- O‘zFA akademigi
T. MIRZAYEV	- O‘zFA akademigi
SH. A. HASANOV	- fil.f.d., professor (SamDU)
S. A. KARIMOV	- fil.f.d., professor (SamDU)
M. MUXIDDINOV	- fil.f.d., professor (SamDU)
N. SH. SHODIEV	- ped.f.d., professor (SamDU)
M. M. MAXMUDOVA	- ped.f.d., professor (SamDU)
S. K. KARIMOV	- fals.f.d., professor (SamDU)
J. YA. YAXSHILIKOV	- fals.f.d., professor (SamDU)
N. U. ARABOV	- i.f.d., professor (SamDU)
B. E. ERGASHEV	- t.f.d., professor (SamDU)
B. S. G‘OYIBOV	- t.f.d., professor (SamDU)
TAMIR KLEIN	- Veysman ilmiy tadqiqot instituti professori (Isroil)
NAZIF SHAHRANY	- Indiana universiteti professori (AQSh)
HIROAKI HUZIIE	- Osaka universiteti professori (Yaponiya)
KIM SUNGHAE	- Daeju universiteti professori (Koreya)
BYLAPPA MANJUNATH	- Don Bosko boshqaruv maktabi professori (Hindiston)

Obuna indeksi – yakka tartibdagi obunachilar uchun **- 5583,**
tashkilot, korxonalar uchun **- 5584**

MUNDARIJA / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

FILOLOGIYA / PHILOLOGY

Mustanova Sh.
Sarlavhalarning asosiy funksiyalari (nemis tili materiallari asosida) 4

Mavlonov A.X.
“Saddi Iskandariy” dostonida to‘y, bazm va musiqa bilan bog‘liq terminlarning qo‘llanilish xususiyati 8

Nasriddinov D.
Fentezi genezisi va uning ilmiy talqini 12

Sharipova L., Anorboyeva F.
Nemis so’zlashuv nutqida keng qo’llaniladigan so’z va iboralar tahlili (nemis, o’zbek tillari misolida) 18

Меликова М.Н.
Духовное наследие Алишера Навои в творчестве Е.Э.Бертельса 21

Атаева Г.М., Уразкулова А.А.
Двойственная характеристика междометных фразеологических единиц в английском языке 25

Юсупова С.С., Нурмухаммедова М.У.
О фонологической характеристике адъективных словообразовательных морфемных швов «производящая основа + суффикс» русского языка 28

Buzrukova M.
Diskursiv faoliyat kechishining asosiy omillari 32

Tuxtasinov I. M., Xoliyorov B. H.
Nofilologik oliy ta’lim muassasalarida ingliz tili o‘qitishning o‘ziga xos xususiyatlari 37

Urazbayev H. I.
Chet tillarni o`rganish tizimida Yevropa til portfoliosini tadbiq etish imkoniyatlarining empirik tadqiqi 41

Yunusova D.
Shavkat Rahmon ijodida aniqlovchi-aniqlanmish munosabatidagi sintaktik birliklarining metafora hosil qilish imkoniyatlari 45

Ёвкочева З.М.
Обращения к лицам в стихотворениях М. Цветаевой 50

Юлдашева Д. М.
Двуязычия и когнитивные способности мозга при двуязычии 55

Hamidova M. A.
Ingliz va o‘zbek tillarida o‘timli fe’llar tasnifi muammosi 58

Sanaqulov U.S., Nurmonov F.X.
Qarluq etnonimi va uning manbalardagi talqini 63

Omonova M.
Ingliz va o‘zbek tillarida meliorativ terminlarning affiksatsiya usuli bilan yasalishi 66

Rahimova G., Xo‘jamqulova N.
Boshlang‘ich sinflarda Alisher Navoiy ijodi namunalarini o‘rgatishda “didaktik tahlil metodi”ning afzalliklari 70

Abdumannatova N.A.
Hotamitoy obrazi bilan bog‘liq hikoyatlarning tarixiy asosi 73

Ким С. Ф.
Бессоюзное сложное предложение в концепции ученых современной синтаксической теории 77

Xo`jaqulov S.X.
Shamsiddin Shohinning "To`hfai do`ston" asari va uning ma’rifatpravralik adabiyotidagi mundarijaviy hamda g‘oyaviy ahamiyati 81

PEDAGOGIKA / PEDAGOGICS

Aripov M.M., Tillayev A.I.
Ta'limda zamonaviy axborot texnologiyalarni qo‘llash usullari 86

Suvonova K.
Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida ijodiy tafakkurni rivojlantirishning xususiyatlari 91

Eshqobilova G.N.
Boshlang‘ich sinflarda matematika o‘qitishda uzviylik masalalari 95

Axmedov F. Sh.
Dzyudochilar musobaqa faoliyatini baholash bo'yicha ilg'or tajribalar tahlili 100
Usmonova L.
Inson kapitalini shakllantirishda ta'lim tizimining o'rni 103
Shayzakova D.A., Nasimov A.M.
Kimyo fanini o'qitishda interfaol usullardan foydalanish 106
Shodiyev F. T.
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining global jarayondagi burch va vazifalari texnologiyasi 109
Marufova M. E.
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida aktdan foydalanish 112
Toshmurodov O.E.
Yuqori malakali kurashchilarning musobaqa faoliyati ishonchliligini oshirish 115
Abduvakhabova U.Y., Akramova T.K.
Критическое мышление и эмоциональный интеллект как неотъемлемая часть профессиональной подготовки второго языка 119
Aminov I.B., Tugalov R.
Xalq ta'limi tizimidagi muassasalarning yagona axborot muhitining asosiy funksiyalari 123
Igamberdiyev X.X., Gapparov B.N.
Talabalar ilmiy-texnikaviy ijodkorlik faoliyatida tarbiyalashning psixologik va tashkiliy pedagogik asoslari 126
Azizuddin Khan, Akhmedova Sh.B.
Recommendations for improving the educational process at Samarkand State University (on the example of, the Faculty of Education) 129
Baydjanov B. X.
Talaba-yoshlarda axborot xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishning huquqiy asoslari 131
Ergasheva G. A.
Boshlang'ich sinflarda imloviy savodxonlik ta'lim ko'zgusi sifatida 136
Kipchakov B.B.
Olimpiya o'yinlariga sportchilarni tayyorlash tizimini boshqarishda qo'llaniladigan innovatsion pedagogik texnologiyalar 140
Nigmatova M. Z.
Maktabgacha yoshdagi bolalar bilish jarayonlarini rivojlantirishda sensor tarbiyaning o'rni 144
Aminov I.B., Nizamov A.
Informatika fanidan amaly mashg'ulotlarni tashkil etishda kreativ vositalardan foydalanish 149
Babaxolov G'.T.
Yoshlarning ishbilarmonlik qobiliyatini innovatsion tarzda shakllantirish va rivojlantirish masalalari 155
Saidova G.H.
Kasbiy tayyorgarlik jarayonida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining ijodiy faoliyatini tashkillashtirish 158
Abdumannotov E.
Umumta'lim maktabi o'quvchilarida ekskursiya turizmi vositasida vatanparvarlik tuyg'usini takomillashtirish mexanizmi 162
Xushvaqtova X.S., Sharipova D.Dj.
O'zbekistonda ekologiya va tabiatni muhofaza qilish fanini o'qitishda o'zgarishlar 166
Муртазаева У.И.
Концептуальные особенности и возможности кредитной системы обучения для совершенствования учебно-исследовательских компетенций студентов вузов 168
Abdullayeva N.I.
Diskret matematika fanini o'qitishda masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning uslubiy jihatlari 172
Xolmuxamedov M.
Professional ta'limda simulyatsion-imitatsion ta'lim texnologiyalarini rivojlantirish masalalari 176

Mualliflarga

balki tashqi muhit (qonunchilik tizimi, ilmiy va texnologik taraqqiyot, raqobat va boshqalar) bilan belgilanadi.)ga bog‘liqdir.

Oliy ta’lim muassasalarida innovatsioyalarni keng joriy etish quyidagi afzalliklarga egadir:

- mijozlarni jalb qiluvchi eng yaxshi o‘quv dasturlari;
- yangi g‘oya va bilimlarning uzluksiz avlodini belgilab beruvchi texnologik rivojlanish;
- moslashuvchan nostandart ta’limni samarali tashkil etish;
- aqlli talabalar uchun oqilona narxlash siyosati, saralash va chegirmalar asosida iqtidorli talabalarni ta’lim muassasasiga jalb qilish.

Ta’lim inson kapitalini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi va axborot-texnologik jamiyat sharoitida uning ahamiyati oshadi. XXI asr uchun bilimga asoslangan iqtisodiyot xosdir, ishlab chiqaruvchi kuchlar inson kapitali shaklida amalga oshiriladi va inson kapitali zamonaviy jamiyatning eng qimmatli manbai, hududlar, tabiiy resurslar va to‘plangan boyliklardan ko‘ra muhimroq degan fikr olimlar orasida tobora ommalashib bormoqda.

Mutaxassislarni tayyorlash sifati va ularning ta’lim darajasi hozirgi kunda insonning shaxsiy muvaffaqiyati va u ishlayotgan korxonaning, tashkilotning davlatda iqtisodiy o‘sish va ilmiy-texnologik taraqqiyotning keng tarqalishi bilan birga asosiy omil bo‘lib qolmoqda.

Bugungi kunda raqobat afzalliklari mamlakatning yer maydoni, uning boy tabiiy resurslari yoki moliyaviy kapitalning miqdori bilan belgilanmaydi. Endi hamma narsa ta’lim darajasi va jamiyat tomonidan to‘plangan bilim miqdoriga bog‘liq.

Ta’lim, axborot va tajriba rivojlanishning asosiy omillariga aylandi. “Ishlab chiqarishdan keyingi jamiyatda axborot va bilimlar ishlab chiqarish jarayonida juda muhim rol o‘ynaydi.

Inson kapitaliga investitsiya kiritish istiqbolli bo‘lib, har yili u ham shaxs, ham butun jamiyat uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Uchinchidan, shaxs ham, jamiyat ham yuqori darajadagi ta’limdan manfaatdor – faqat shu shart bilan mamlakat iqtisodiy mavqeini oshirish va ta’limni foydali investitsiya sohasiga aylantirishga umid qilishimiz mumkin. Davlat buning uchun qulay shart-sharoitlar yaratish uchun shunday ijtimoiy siyosatni amalga oshirishi lozim. Shu maqsadda ta’lim dasturlarini shakllantirish va ta’lim jarayonining mazmuni davlatning iqtisodiy rivojlanishining uzoq muddatli rejalariga mos kelishi zarur. Mutaxassislarga bo‘lgan bozor ehtiyojini va ish o‘rinlari sonini doimiy nazorat qilib borish zarur. Shu bilan birga, mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishida eng muhim omil sifatida inson kapitalidan samarali foydalanish uchun bozor holati va uning rivojlanishi mumkin bo‘lgan istiqbollarini hisobga olish muhimdir.

Adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Nagoya universitetidagi uchrashuvdagi nutqi. 18.12.2019. https://president.uz/uz/lists/view/3158
2. Abdurahmonov Q.X. Mehnat iqtisodiyoti: nazariya va amaliyot. Darslik. Qayta ishlangan va to‘ldirilgan 3-nashri. – T.: “FAN”, 2019. – 592 b.
3. Dobrinin A.I. Chelovecheskiy kapital v tranzitivnoy ekonomike: formirovaniye, otsenka, effektivnost ispolzovaniya / A.I. Dobrinin, S.A. Dyatlov, Ye.D. Sirenova. SPb.: Nauka, 1999. 309 s.
4. Shuls T. Investitsii v lyudey: ekonomika kachestva naseleniya. –Moskva: INFRA-M, 1999. –232 s.
5. M.Quronov. Baxt uchun kurash dasturi. // Ma’rifat gazetasi – 2019, 16-yanvar, 4-son, {9173}8-9 b

UDK: 372.854

KIMYO FANINI O‘QITISHDA INTERFAOL USULLARDAN FOYDALANISH

D.A.Shayzakova[1], A.M.Nasimov[2]
[1]Chirchiq davlat pedagogika institut, [2]Samarqand davlat universiteti

Annotatsiya. Mazkur maqolada kimyo fanini o‘qitishda talabalarning bilim, ko‘nikma va malakalarini shakllantirishda, mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish-da interfaol usullardan foydalanish yo‘llari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: pedagogik texnologiya, ta’lim sifati, usul, o‘qitish uslubi, interfaol usullar, diskussiya, konferensiya, seminar, axborot, maket, model, kasbiy maxorat, namuna, mustaqil, ko‘nikma, malaka, ko‘rgazmali vositalar, takrorlash, taxlil qilish, vaziyat, tayanch, masala, referat.

Использование интерактивных методов обучения в преподавании химии

Аннотация. В данной статье освещена роль интерактивных методов обучения в формировании знаний, навыков и развитий способности самостоятельного мышления студентов в обучении химии.

Ключевые слова: Педагогическая технология , качество образования, метод, метод обучения, интерактивные методы, дискуссия, конференция, семинар, информация, макет, модель, профессиональное мастерство, самостоятельный, навык, опыт, наглядные пособия, повторение, анализ, состояние, основа, задача, реферат.

The use of interactive teaching methods in the teaching of chemistry

Abstract. In the given, article it is illuminated the role of interactive methods of study in the formation students` knowledge, skills and development of self-thinking ability at teathing chemistry.

Keywords: Pedagogical technology, educational quality, method, teaching method, interactive methods, discussion, conference, seminar, information, layout, model, professional skill, self-sufficient, practice, experience, visual aids , repetition, analysis, state, basis, matter, report.

Pedagogik texnologiya mazmunini aniqlashning asosiy tamoyillarini ishlab chiqish va takomillashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Pedagogik texnologiya tamoyillarini shakllantirish, undan samarali foydalanish, ta'lim sifatini oshirish hamda boshqarishning shunday zamonaviy shakl va usullarini aniqlash imkonini beradiki, buning nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyati ham beqiyosdir.

Faol o'qitish uslubidan foydalaniladigan kimyo fani mashg'ulotlari (interfaol usullar, diskussiya, konferensiya, seminar kabilar) fan, texnika va texnologiyalarning dolzarb muammolari bo'yicha tayyorlanadi. Talaba kimyo fanini o'rganishda muayyan fan xususiyatlari, o'zlashtirish darajasi va qobiliyatini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalaniladi:

- kimyo fani nazariy mavzularini qo'shimcha adabiyotlar yordamida mustaqil o'zlashtirish;
- kimyo fanidan berilgan mavzu bo'yicha axborot (referat) tayyorlash;
- kimyo fanidan seminar va amaliy mashg'ulot, laboratoriya ishlarini bajarishga tayyorgarlik ko'rish;
- kimyo fanidan hisob-grafik, kurs ishi (loyihasi)ni bajarish;
- kimyo fanidan malakaviy bitiruv ishini tayyorlash;
- kimyo fanidan amaliyotdagi mavjud muammolarning yechimini topish;
- kimyo faniga oid maket, model, namunalarni yaratish;
- kimyo faniga oid ilmiy maqola, anjumanga ma'ruza tezislarini tayyorlash va h. k.

Talabalar kimyo fanidan takrorlash va mashq qilishda mashg'ulotlar paytida olgan bilimlarini takrorlaydi, tahlil qilib, umumlashtirib, fikrlab ko'radi, eslab qoladi, amaliy topshiriqlarni bajarish ko'nikma-lari va malakalarini shakllantiradi. Yangi bilimlarni egallashda talaba axborot manbalarini izlab topish, ular ustida ishlash, konspektlashtirish, fikrlarni izchil bayon qilish bo'yicha ko'nikmalarni egallaydi, kimyo fanini o'rganish uchun usul va uslublarini o'rganadi.

Kimyo fanidan ijodiy xarakterdagi topshiriqlarni bajarishda talaba muammoli vaziyatlarni aniqlash, tahlil qilish, mustaqil ravishda qaror qabul qilish ko'nikmalarini egallaydi, masalani hal qilishga ijodiy yondashishga o'rganadi, ko'rgazmali vositalar tayyorlash, ilmiy tavsifdagi, izlanishlarni talab qiladigan topshiriq-larni hal qilish yo'llari bilan tanishadi.

Nazariy va amaliy ta'lim jarayonida talabalar o'zlarining kelajak kasbiy faoliyatlari uchun kerak bo'ladigan bilim, ko'nikma va malakalarini egallab boradi. Bilim, malaka va ko'nikmalarning kelgusida ilmiy bilimlar sistemasini o'zlashtirib olishda baza bo'lib xizmat qilishi uchun ular puxta egallangan, yaxshi mustahkamlangan bo'lishi va talabalar xotirasida uzoq vaqt saqlanishi kerak. Bunga e'tiborsizlik ularning past o'zlashtirishiga, o'qishda orqada qolishiga sabab bo'ladi. Bilim, ko'nikma va malakalarni egallab olishning mustahkam bo'lishi avvalo o'qitish prinsiplari – tushunarlilik, tizimlilik va izchillik, nazariya bilan amaliyotning bog'liqligi, ko'rsatmalilik, talabalarning faolligi kabilarni amalga oshirish bilan bog'liq. Kimyo faniga oid materiallar talabalar bilan suhbat o'tkazish, mashqlar tashkil etish, masalalar yechish va turli amaliy topshiriqlarni bajarish yo'li bilan mustahkamlanadi.

Kimyo fanidan materiallarni esdan chiqarishning oldini olish, esdan chiqqan materialni xotirada tiklash, talabalar bilimini chuqurlashtirish uchun muntazam ravishda turli takrorlashlar o'tkaziladi. Har bir kimyo fani darsida avvalgi dars materiali bilan yangi material o'rtasida bog'liklik o'rnatish maqsadida kundalik takrorlash o'tkaziladi. Takrorlash sust darajada bo'lmasligi kerak. Takrorlash vaqtida qo'shimcha fakt va misollardan foydalanish, o'rganilgan narsa, hodisalarning yangi tomonlarini qarab chiqish, ularni chuqur tahlil qilish, yangi dalillar keltirish, murakkab o'quv va amaliy vazifalarni hal qilish uchun

bilimlarni qo‘llash talab etiladi. Bu talabalarning kimyo fani o‘quv materialiga bo‘lgan qiziqishini oshirishga, ularning fikrlash, ijodiy qobiliyat, kasbiy mahorati hamda mustaqilligini rivojlantirishga yordam beradi.

Talabaning fikrlash rivojiga muhim yo‘l ilmiy tushunchalar ustida mustaqil ishlash bo‘lib, bu faoliyat kimyo fani darsida boshlanib, quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi: kimyo fani haqida nazariy bilimlarni, ma’lumotlarni yig‘ib, amaliy jihatdan o‘rganish; aniqlangan ob’ektning xususiyatlarini solishtirish, umumiy xususiyatlarni ajratib olish va tahlil etish. Shular orqali o‘qituvchi talabalarda kimyo fanidan asosiy tushunchalarni shakllantirishga va mustaqil fikrlashni rivojlantirishga harakat qiladi. Mustaqil fikrlashni rivojlantirishda:

- kimyo fanidan mavjud materiallarni qismlarga bo‘lish;
- kimyoviy kuzatilayotgan hodisalarda umumiy o‘xshashliklarni asoslash;
- kimyo fanidan ma’lum bir mavzuning asosiy mazmunini aniqlash;
- kimyodan taqdim etilgan faktlardan xulosa chiqarish;
- xususiyat yoki ketma-ketligiga qarab faktlarni tizimlashtirish;
- kimyo fanidan muammoga yangi, qo‘shimcha yechim topish, muammoni yechimiga olib keladigan turli yo‘l va usullarni aniqlash muhim ahamiyatga ega.

Tajribalar ko‘rsatadiki, kimyo fanidan vazifalarga to‘g‘ri qo‘yilgan maqsad talabalarda katta qiziqishni uyg‘otadi, qobiliyat, xususiyat, xarakter sifatlarini ijobiy tomonga o‘zgartiradi, qiyinchiliklarni yengib o‘tish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Har bir vazifa u yoki bu maqsadni ko‘zda tutadi. Guruhda talabaning maqsadi ko‘proq olgan bilim, ko‘nikma va malakalarini mustahkamlashga yo‘naltirilgan. Bu muhim, ammo bu bilan chegaralanib qolmasligimiz kerak. Talaba kimyo fanidan yangi ma’lumotni egallash jarayonida ularni mustaqil ishlash orqali ma’lum yo‘l va usullar bilan tushunishga harakat qiladi hamda amaliyotda qo‘llashga intiladi.

Kimyo fanini o‘rganishda talabalarning bilimlarni anglash va qabul qilish, ob’ektiv munosabat bildirish, o‘rganilayotgan hodisalarni tashqi va ichki ma’nosini yoritish kabi faoliyatlari amalga oshadi. Daliliy materiallarni o‘zlashtirishni turli laboratoriya ishlari, mashqlarni yechish, kimyo fani darsligidagi mavzular ustida ishlash, tevarak atrofdagi hodi-salarni kuzatishda amalga oshirish mumkin. Keyingi faoliyat uchun shunday usullar orqali material to‘plash muhim ahamiyatga ega. Bunday faoliyat talabalarda:

- kimyo fanidan mavzular ustida mustaqil ishlashda sxema va chizmalarni tuzish, yangi ma’lumotlar bilan tanishish;
- kimyo faniga oid adabiyotlar va atrof-muhitdan materiallar to‘plash, tevarak atrofdagi hodisa va dalillarni o‘rganish;
- kimyo fanidan biror bir muammoni manbalar yordamida asoslab berish;
- kimyo fanidan materialning biror bir xususiyatiga qarab guruhlarga ajratib olish va asoslashga tayyorgarlik ko‘rish kabi vazifalarni bajarishni talab qiladi.

Kimyo fanidan aniq bilimlarga ega bo‘lish, o‘rganilayotgan jarayonda turli sabab va munosabatlarni aniqlash, kerakli tushuncha, qonuniyatlarni saralab olish, ket-ma-ketlikni tartibga solishda: ayrim vaziyat va hodisalarning ketma-ketligini anglash; o‘qituvchining bergan savollariga mustaqil aniq javob berish; kimyo fanidan oldin o‘rganilgan hamda yangi ma’lumotlar o‘rtasidagi farqlarni solishtirish; ma’lum vaqt davomida kimyo faniga oid kuzatilgan biror bir hodisaning borishini so‘zlab, asoslab berish; kimyo faniga oid hodisa va dalillar o‘rtasidagi bog‘liqlikni aniqlash kabilarni bilishi kerak.

Talaba mustaqil ravishda: kimyo fani mavzularidagi asosiy, tayanch va ikkinchi darajali ma’lumotlarni ajratib olish; asoslangan ma’lumotlarni mustaqil qayta ko‘rib chiqish; kimyo faniga oid yangi ma’lumotlar topish uchun o‘tkazilgan amaliy seminar, mashg‘ulotlar bo‘yicha hisobot tayyorlash, sxema, jadval, grafiklarni tuzish; kimyo fani mavzulariga oid qo‘shimcha materiallarni qidirish asosida materialni o‘rganish, asosiysini ajratish, xulosa chiqarish kabilarni ham bilish zarur.

Nazariya va amaliyot o‘rtasida bog‘liqlikni aniqlashda kimyo fanidan amaliy mashg‘ulotlar katta ahamiyatga ega bo‘lib, bu talabalardan amaliy ko‘nikma, malakalarni talab qiladi. Bular o‘z navbatida mustaqil ishlashda tashkil etiladigan: oldingi darsning ma’lumotlari bilan bog‘liq muammolarni hal qilish; kimyo fanidan namunaviy masalalardan farqi bor masalalarni yechish; boshqa fanlardagi ma’lumotlar bilan bog‘liq bo‘lgan masalalarni izlab, ularga yechim topish; kimyo fanidan teorema, qoidalarni qo‘llab, mustaqil yangi masalalar va ifodalarni tuzish; boshqalardan farqli, yangi hodisalarni tushuntirish, murakkab bo‘lmagan ma’lumotlarni mustaqil o‘rganish; kimyo faniga oid bir necha hodisalarni solishtirish orqali ularning farqi va o‘xshash tomonlarini asoslab berish; xatolarni tuzatish, bartaraf etish ustida ishlash; kimyo fanidan material, sxema, jadvallarni tayyorlash; darslarda referat, ma’ruzalarni yozish kabi mashqlar orqali amalga oshiriladi.

Kimyo fanidan aniqlashtirilgan o‘quv maqsadlariga o‘zlashtirishning yuqori darajalarida erishilishini ta’minlash maqsadida Blum hamda boshqa taksonomiya toifalaridan foydalanish, o‘quv maqsadlarini test topshiriq-lariga aylantirishda bularga amal qilish, turli shakllardagi test topshiriqlarini tuzishda O‘zbekistonda yaratilgan invariant testlar texnologiyasidan, shuningdek, muammoli o‘qitish shakl (muammoli savol, topshiriq, vaziyat, masala)lari hamda o‘qitish va yozish tanqidiy fikrlashni rivojlantirish dasturi interfaol usullari (klaster, sinkveyn, keys stadi, Venn diagrammasi, T-sxema, kubik, va hokazo) dan samarali foydalanishga alohida e’tibor qaratish lozim. Shuni alohida ta’kidlash lozimki, kimyo fanini o‘rganishda mashg‘ulotlar interfaol usullardan foydalanib tashkil etilsa, talabalarning faolligi oshadi, mustaqil fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi, ijodiy tafakkuri kuchayadi, muammolarni yechimini tanlash faoliyati mustahkamlanadi, ayniqsa ilm olishga bo‘lgan intilishi yanada oshadi.

Adabiyotlar

1. Sh. Mirziyoyev “O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” Farmoni. Toshkent. PF-5847-sonli. 2019 yil 8 oktyabr.
2. Karimov I.A. Yangi fiklash va ishlash davr talabi–T.O‘zb., 1997.-382 b.
3. O‘z.R. “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” – T., 1997.
4. Bespalko V.P.Pedagogika i progressivnыe texnologii obucheniya. M., 1995.-240 s.
5. Mirzahmedov B. Talabalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish uslublari. T., 1994 y.-144 b.
6. Tolipov O‘.Q. Talabalarning mustaqil ta’limlarida o‘qitish vosita-lari. T., «Xalq ta’limi», 2000.
7. Golish. S.V. Ta’limning faol usullari: mazmuni, tanlash va amalga oshirish. Ekspress-qo‘llanma. – T.: O‘MKHT rivojlantirish instituti. 2001.
8. Farberman B., Musina R., Djumabayeva F. Oliy o‘quv yurtlarida o‘qitishning zamonaviy usullari (o‘quv-uslubiy qo‘llanma) T., 2002. 192 b.

UDK: 372. 851

BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHISINING GLOBAL JARAYONDAGI BURCH VA VAZIFALARI TEXNOLOGIYASI

F. T. Shodiyev
Samarqand davlat universiteti

Annotatsiya. Maqolada innovatsion va kreativ fikrlaydigan zamonaviy bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchisini yuksak ma’naviyat va vatanparvarlik ruhida tayyorlash, raqobatbardosh yosh kadrlarning global jarayondagi burch va vazifalari texnologiyasini shakllantirish, shu maqsadda ta’lim tizimini xalqaro talablar darajasida takomillashtirish masalalari yoritilgan.

Kalit so‘zlar: global jarayon, ta’lim texnologiyasi, milliy mafkura, yuksak ma’naviyat, vatanparvarlik ruhi, raqobatbardoshlik, yosh kadr burchi.

Технология обязанностей и ответственности будущего учителя начальных классов в глобальном процессе

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы подготовки инновационных и креативных современных будущих учителей начальных классов в духе высокой духовности и патриотизма, формирования технологии конкурсных заданий и ответственности молодых специалистов в глобальном процессе, а также совершенствования системы образования до международных стандартов.

Ключевые слова: глобальный процесс, образовательные технологии, национальная идеология, высокая духовность, патриотический дух, конкурентоспособность, долг молодого персонала.

Technology of duties and responsibilities of the future primary school teacher in the global process

Abstract. The article discusses the issues of training innovative and creative modern future primary school teachers in the spirit of high spirituality and patriotism, the formation of technology of competitive tasks and responsibilities of young professionals in the global process, and improving the education system to international standards.

Keywords: global process, educational technologies, national ideology, high spirituality, patriotic spirit, competitiveness, duty of young stuff.

MUALLIFLAR DIQQATIGA!

Hurmatli mualliflar, maqola muallif tomonidan qog‘ozda chop etilgan va elektron shaklida taqdim qilinishi shart. **Maqolada quyidagi bandlar**: UDK, ishning nomi (o‘zbek, rus va ingliz tillarida), maqola hammualliflarining ro‘yxati (to‘liq familiyasi, ismi, otasining ismi – o‘zbek, rus va ingliz tillarida), muallif haqida ma’lumotlar: ish joyi, lavozimi, pochta va elektron pochta manzili; maqola annotatsiyasi (300 belgigacha, o‘zbek, rus va ingliz tillarida), kalit so‘zlar (5-7, o‘zbek, rus va ingliz tillarida) bo‘lishi lozim.

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR!

Maqolalarning nashr etilishi uchun shartlar nashr etilishi mo‘ljallangan maqolalar dolzarb mavzuga bag‘ishlangan, ilmiy yangilikka ega, muammoning qo‘yilishi, muallif tomonidan olingan asosiy ilmiy natijalar, xulosalar kabi bandlardan iborat bo‘lishi lozim; ilmiy maqolaning mavzusi informativ bo‘lib, mumkin qadar qisqa so‘zlar bilan ifodalangan bo‘lishi kerak va unda umumiy qabul qilingan qisqartirishlardan foydalanish mumkin; “Ilmiy axborotnoma” jurnali mustaqil (ichki) taqrizlashni amalga oshiradi.

MAQOLALARNI YOZISH VA RASMIYLASHTIRISHDA QUYIDAGI QOIDALARGA RIOYA QILISH LOZIM:

Maqolalarning tarkibiy qismlariga: kirish (qisqacha), tadqiqot maqsadi, tadqiqotning usuli va obyekti, tadqiqot natijalari va ularning muhokamasi, xulosalar yoki xotima, bibliografik ro‘yxat. Maqola kompyuterda Microsoft Office Word dasturida yagona fayl ko‘rinishida terilgan bo‘lishi zarur. Maqolaning hajmi jadvallar, sxemalar, rasmlar va adabiyotlar ro‘yxati bilan birgalikda doktorantlar uchun 0,25 b.t. dan kam bo‘lmasligi kerak. Sahifaning yuqori va pastki tomonidan, chap va o‘ng tomonlaridan - 2,5 sm; oriyentatsiyasi - kitob shaklida. Shrift - Times New Roman, o‘lchami - 12 kegl, qatorlar orasi intervali - 1,0; bo‘g‘in ko‘chirish - avtomatik. Grafiklar va diagrammalar qurishda Microsoft Office Excel dasturidan foydalanish lozim. Matndagi bibliografik havolalar (ssilka) kvadrat qavsda ro‘yxatda keltirilgan tartibda qayd qilish lozim. Maqolada foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati keltirilishi lozim. Bibliografik ro‘yxat alfavit tartibida - GOST R 7.0.5 2008 talablariga mos tuziladi.

- Ikki oyda bir marta chiqadi.
- “Samarqand davlat universiteti ilmiy axborotnomasi”dan ko‘chirib bosish faqat tahririyatning yozma roziligi bilan amalga oshiriladi.
- Mualliflar maqolalardagi fakt va raqamlarning haqqoniyligiga shaxsan mas’ul.

MAQOLAGA QUYIDAGILAR ILOVA QILINADI:

- Yo‘llanma xati;
- Ekspert xulosasi.

E- mail: axborotnoma@samdu.uz

SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTNOMASI

НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК **SCIENTIFIC REPORTS**

Mas'ul kotib **X. Sh. Tashpulatov**
Texnik muharrir **A. I. Inatov**

Muharrirlar:

I.Sulaymonov - f.f.d., dotsent
A.Abdumannotov - ped.f.n., dotsent
O.Yusupova - fil.f.n., dotsent
A.R.Safarov - PhD., dotsent

Mas'ul muharrirlar:

D. M. Aronbayev - k.f.n., dotsent
A. Sh. Yarmuxamedov - f.-m.f.n.
X. S. Xaydarov - f.-m.f.n., dotsent

Muassis: Samarqand davlat universiteti
Manzil: 140104, Samarqand shahri, Universitet hiyoboni, 15.
Telefon: (0 366) 239-14-07, Faks: (0 366) 239-13-87
E-mail: axborotnoma@samdu.uz

SamDU «Ilmiy axborotnoma» jurnali tahririyati kompyuterida terildi.
Bosishga 31.12.2020 yilda ruxsat etildi. Qog'oz o'lchami A-4. Nashriyot hisob tabog'i 10,00.
Buyurtma raqami 350. Adadi 30 nusxa.

Manzil: 140104, Samarqand shahri, Universitet xiyoboni, 15.
SamDU bosmaxonasida chop etildi.